

Jaguaren och Glitterflickan på Punschverandan – om en litteratur som ofta varit mångsidigare än den själv förstått

Föredrag vid Svenska litteratursällskapets i Finland årshögtid den 5 februari 2017

JAG VILL BÖRJA MED ATT återkalla två ögonblick ur den finlandssvenska litteraturhistorien.

I mars 1898 dog Zacharias Topelius och Karl August Tavaststjerna inom en dryg vecka. Bara ett par månader tidigare hade man firat Topelius 80-årsjubileum med stora festligheter. Tavaststjerna återigen var bara 38 år när han dog i sviterna av en lunginflammation. Det är lätt att föreställa sig de två begravningarna som mycket olika, den ena en väldig fosterländsk manifestation, den andra kargare. Men i sorgetåget efter Tavaststjernas kista satt den stora humanisten Yrjö Hirn i samma vagn som den lovande författaren Mikael Lybeck, och kände det *som om han delade vagn med hela den finlandssvenska litteraturen*. En enda författare, en man förstås, får i den stunden förkroppsliga den litteratur vars borttynande redan Johan Vilhelm Snellman hade förutspått.

Det andra och mindre kända ögonblicket är exakt 105 år gammalt. Det är från den här festen, från Svenska litteratursällskapets fest den 5 februari 1912. Då hölls föredraget av författaren Selma Lagerlöf som hade fått Nobelpriset i litteratur drygt två år tidigare. Lagerlöfs tal tog formen av en berättelse. Hon beskrev hur hon och vännen Sophie Elkan sommaren 1897 reste till Visby för att arbeta, och hur de där blev bekanta med Tavaststjerna, som också han var på

Gotland för att skriva. Lagerlöf skildrar levande hur hon gradvis blir alltmer orolig för sin finlandssvenska kollega, som verkar anspänd och nervig på ett sätt som hon finner osunt.

För ett antal år sedan fick jag låna en gammal utgåva med diverse föredrag av Lagerlöf, hittade talet och tog mig stora poetiska friheter med det i min roman *Hägring 38*. I min version finner Lagerlöf Tavaststjerna ännu mer ensam och anspänd än hon mindes honom i det verkliga talet här i Helsingfors. Men visst är minnet av Tavaststjerna sorgkamt också i Lagerlöfs egen version. Och där finns detaljer som inger mig samma känsla av ödslighet och ensamhet som jag fick när jag första gången läste anekdoten om Yrjö Hirn och Mikael Lybeck.

Jag upprepar två ord, *ödslighet* och *ensambet*. Lägg dem på minnet, för de utgör anslaget och axiomet för det jag vill säga i kväll. Det handlar om en känsla av både privat och samhällelig isolering som är lätt att hitta i den finlandssvenska litteraturen, särskilt i den äldre. Jag kommer att föreslå en mängd orsaker till att den känslan varit så stark hos oss, och kanske fortfarande är det. Men jag vill också göra uppror mot den.

De ensamma svenskarna, heter en bok av Ture Janson från 1916. I den finns ett tema som ofta återkommer hos just Janson, Sveriges och svenskarnas likgiltighet och brist på förståelse för finlandssvenskarna. Paradoxalt nog löste Janson det här dilemmat med att flytta till Sverige och bo där ända till sin död.

Det finns en närmast arketyrisk bild i den äldre finlandssvenska litteraturen, och det är bilden av den ensamma Mannen som framlever sitt instängda liv under en himmel full av kalla stjärnor. Vi hittar den typen av bild hos Tavaststjerna, hos Runar Schildt, Mikael Lybeck och många andra. Jag har inte hittat just den bilden hos Ture Janson, men han var en exponent för samma livskänsla. Den ensamma finlandssvensken, övergiven av Sverige och yrvaket vilsen i det alltmer självmedvetna finska folkhavet.

Jag läste många äldre romaner, biografier och memoarer under åren då jag förberedde mig för att skriva romaner som *Där vi en gång gått* och *Hägring 38*. För att kunna skriva mina berättelser måste jag förstå hur den finlandssvenska, och särskilt den hel-

singforssvenska, identiteten byggts upp och utvecklats från epok till epok. När jag gick tillräckligt långt tillbaka, till exempel till en Augusta Krooks hågkomster från sin barndom och ungdom på 1860- och 1870-talen, hittade jag inte någon känsla av ödslighet och övergivenhet. Under 1800-talets senare hälft fann den svenskspråkiga borgerligheten och adeln fortfarande trygghet i de maktpositioner och det stora inflytande svenskheten hade haft i Finland. Man bemödade sig om goda relationer med den ryska överklassen och saknaden efter Sverige verkar ha varit hanterlig. Och det händer att den finska språkmajoritetens växande krav förkroppsligas av ett bistert ansikte tryckt mot prästgårdens fönsterruta, men oftast är det en idyll som skildras.

När 1900-talet börjar växer oron och en bit in på det nya seklet blir ängsligheten allt tydligare. Vi hittar känslan av ödlig ensamhet i Runar Schildts noveller, vi finner den i romaner av Bertel Kihlman och andra, vi hittar den hos memoarförfattarna. Det finns förstås otaliga orsaker att peka ut. Där finns förryskningssträvandena under Nikolaj II och generalguvernörerna Bobrikoff och Seyn. Där finns upplösningen av ståndslandtdagen och införandet av allmän och lika rösträtt. Där finns arbetarnas tilltagande organisering och drömmen om socialismen. Och vad Helsingfors anbelangar så har staden fått finsk språkmajoritet vid sekelskiftet.

Jag kunde göra halt här och tillbringa resten av talet i Finland för cirka hundra år sedan, i det land som stod på tröskeln både till sin frigörelse från Ryssland och till ett inbördeskrig. Jag kunde fördjupa mig i de antagonistiska krafter som var i rörelse då, och väga dem mot varandra och analysera hur de påverkade det finlandssvenska samfundet och dess självförståelse. Men det är inte mitt tema i kväll. Mitt tema är den kollektiva ensamhetskänslan, så som den uttrycktes i den äldre litteraturen. Och temat är att de äldre litterära generationerna ser så *tunna* ut när jag betraktar dem i backspegeln, och att de tydligen också har uppfattats som tunna av sin samtid. Var de verkligen det? Och om svaret är ja, varför? Vilka var orsakerna till tunnheten, och kunde något ha gjorts annorlunda för att undvika den?

Jag kommer inte undan året 1918 i den här framställningen. Somliga böcker som svensk- och finskspråkiga diktare gav ut i svallvågorna efter inbördeskriget utgör lågvattenmärken i vår nationella litteratur. Åtminstone om man anser att litteraturen bör uttrycka en strävan efter universell förståelse för människan och hennes predikament, vilket jag gör. Det går till nöds att förstå dikterna mot bakgrunden av all den blodsutgjutelse, brutalitet och sorg som hade förekommit. Men heroiserandet av de egna soldaterna och avförmänskligandet av den slagna fienden är sorglig läsning. Till och med den av mig högt beundrade och både socialt och psykologiskt känsliga Runar Schildt sviktar här. I en novell, ”Aapo”, gör han ett schablonmässigt porträtt av en röd dräng ur språkmajoriteten. Det är mot den bakgrunden man måste beundra modet hos en Jarl Hemmer, som bara tio år efter inbördeskriget skickade in den nyskrivna pjäsen *Gehenna och ljusstrålarna* till Svenska Teatern. Teatern satte inte upp stycket, tiden var inte mogen för en pjäs som avslöjade de vita fånglägrens verklighet. Men pjäsen blev en förlaga till romanen *En man och hans samvete*, som modigt såg ner i fånglägrens moraliska avgrund och vann ett stort nordiskt romanpris 1932.

Inbördeskriget och dess efterspel cementerade den borgerliga hegemonin i den finlandssvenska, och särskilt i den helsingforssvenska litteraturen. Må vara att epokgörande och snart internationellt berömda modernister som Edith Södergran, Gunnar Björling och Elmer Diktonius intuitivt svarade nej på frågan ”ska man skriva rimmad poesi på heroisk meter efter kriget och fånglägren”, och må vara att nämnda Diktonius i sin ungdom var arbetardiktare och jaguar. Men vad prosan beträffar bidrog inbördeskriget till att arbetarlitteraturen förblev osynlig på ett annat sätt än till exempel i Sverige. Om vi förskonats från kriget hade vi kanske fått en motsvarighet till statarlitteraturen i vårt västra grannland. Men det blev inte så, och misstro och skrankor satte sin prägel på både det finlandssvenska och det finskspråkiga litterära livet under mellankrigstiden. Jag vill belysa det genom två exempel.

En av de finaste finskspråkiga novellsamlingarna jag känner till är Elvi Sinervos *Runo Söörmäisistä*, En dikt om Sörnäs, från 1937. Det är Sinervos första bok, en helgjuten novellsamling full med stramt hållna och vackra berättelser om arbetarbefolkningens strävan att

behålla sin värdighet och livsglädje under hårda omständigheter. Boken är inte okänd och Sinervos namn nämns ofta med respekt, men enligt min mening borde *Runo Söörnäisistä* vara en större finsk klassiker än den är. Jag gissar att boken inte uppskattades helt efter förtjänst då den kom ut, och jag har knappast fel om jag antar att det berodde på att Sinervo var kommunist.

När jag sökte efter en finlandssvensk motsvarighet till Elvi Sinervo, kom jag att tänka på konduktörsdottern Sigrid Backman och hennes *Familjen Brinks öden* från 1922. Backman var inte en lika säker och sparsmakad författare som Sinervo, och jag har inte heller några belägg för att hon skulle ha varit kommunist. Däremot skildrade hon helsingforsiska arbetarmiljöer, och trots vissa idylliserande maner så skrev hon skickligt och underhållande. Sigrid Backman är inte helt bortglömd, hennes böcker har återutgetts i klassikerserier. Men likt Sinervo borde hon vara mer läst.

Det finns förstås flera skäl till att Sigrid Backman och Elvi Sinervo och många andra inte fann sin plats i mellankrigstidens finländska litteratur och till att deras eftermäle kunde vara större. Men den splittring och bitterhet som inbördeskriget skapade, gjorde att de litterära generationerna länge framstod som tunnare än de egentligen var. Och samtidigt förblev viktiga delar av den finländska verkligheten dolda för många.

Är det en slump att de två verk jag valde som exempel på böcker som inte fick den synlighet de skulle ha förtjänat, är skrivna av kvinnor? Knappast. Till de särdrag som fick de litterära generationerna att framstå som tunnare än de var, hörde också de patriarkala attityderna. Jag återvänder nu till det sena 1800-talet och föreställer mig att vår tidiga litterära kanon också skulle omfatta namn som till exempel Ina Lange och Gerda von Mickwitz. Lange och von Mickwitz var författare som på 1880- och 1890-talet skrev modiga berättelser som ifrågasatte tidens dubbelmoral och trånga kvinnoroll. Reaktionerna på deras texter var inte nådiga i det land som gärna utgav sig för att vara en topeliansk idyll. Här en reaktion från 1880-talet, en reaktion av en dåtida Kulturman: ”Skall ej läsaren med rätta betacka sig för att jämväl i dikten behöva dras med det obehagliga, varav man har mer än nog i det levande livet.” Och det ”obehagliga” i till exempel

Gerda von Mickwitz novell ”Messlingen”, det var mannens rätt att leva ut sin sexualitet hos prostituerade och sedan föra över syfilis till sin flickhustru, som förstås skulle vara oskuld vid äktenskapets ingång.

Det är ett djupt mänskligt drag att hellre beskärma sig över den som avslöjar ett samhälleligt missförhållande än över själva missförhållandet. Men det beskärmandet är sällan till gagn för vare sig samhället eller konsten. Den forna finlandssvenska mansförfattarens ensamhet hade kanske varit mindre ifall han förmått erkänna att hans kvinnliga kolleger ägde kunskap som han själv inte hade, och att de var hans fulla jämlingar både intellektuellt och konstnärligt.

Det är skäl att påpeka att den finskspråkiga och den finlandssvenska litteraturvärlden liknade varandra även här. Och de patriarkala strukturerna var seglivade. Jag ska belysa det med ett exempel. För några år sedan fick jag en inbjudan till ett finskt förlags författarfest. På inbjudan hade man använt ett foto från samma fest ett år på 1960-talet. Jag betraktade fotot, som var från en restaurangsal där folk satt vid småbord och rökte och drack. Jag räknade antalet personer på bilden och kom till siffran 37. *Alla* var män. Och alla var klädda i mörk kostym, vit skjorta och slips, alla hade ett whisky- eller konjaksglas framför sig, många rökte en fet cigarr, och många flinade just så där övermodigt och dumt som vi män ibland gör när vi druckit. Bara drygt femtio år sedan, och det fanns inte en kvinna på bilden.

Jag hittar så många möjliga skäl till de äldre finlandssvenska författargenerationernas tunnhet och ensamhetskänsla att jag måste kvittera ett par av dem kort. Där finns till exempel det stora mentala avståndet mellan Helsingfors och det man ibland kallar ”bygderna”. Fast här borde jag kanske vara tydlig och rak och tala om avståndet mellan Helsingfors och Österbotten. Där finns en oförståelse som jag känt i djupet av min själ och som jag har försökt överbrygga så gott jag kunnat. Av den enkla orsaken att jag är född här i stan och betraktas som Helsingforsskildrare, men har mina rötter i Österbotten, i Kronoby och Nedervetil, i Jakobstad och Vasa. Jag är helsingforsare och nylänning bara tack vare mina föräldrars mod och driftighet att bryta upp från sina barndomsmiljöer och

flytta hit ner till Södern. Det får mig att vilja medla mellan de två landskapen, och ibland har jag halvt roat och halvt förskräckt undrat om skillnaderna i mentalitet är så stora som de verkar, eller om vi förstorar dem för att vi inte begriper bättre. Alltför ofta krävs det tunga språkpolitiska ödesfrågor för att vi helsingforsare och österbottningar ska hitta vår samhörighet och förstå att vi är två sidor av samma mynt.

Ytterligare ett särdrag som påverkat vårt litterära liv är klyftan mellan högt och lågt, mellan smalt och brett. Jag har en tes om att vi länge hade en skarpare uppdelning hos oss därvidlag, än på många andra håll. En uppdelning i en högaktad men smal litteratur, som med rätt eller orätt betraktats som "svår", och en mer tillgänglig litteratur, som med rätt eller orätt inte betraktats som tillräckligt "fin". Det har funnits perioder då vi haft en djärv och lysande lyrik och essäistik, som inte nått ut till de breda läsarlagen. Andra årtionden har haft sina bästsäljande författare, en Sally Salminen, en Margit von Willebrand-Hollmérus eller en Gunnar Mattsson, vars böcker haft svårt att få plats i vår litterära kanon. Jag är varken kritiker eller litteraturvetare och det är inte min sak att bedöma om det berott på att böckerna varit för lättviktiga, eller på ett elitistiskt drag i vårt litterära liv. Men jag vill lägga fram min misstanke att klyftan mellan kritikerhyllad och säljande litteratur varit djupare hos oss än till exempel i den anglosaxiska världen. Också en sådan klyfta kan bidra till att skapa en känsla av ensamhet och tunnhet.

Det finns en finlandssvensk författare vars gärning förefaller sväva ovanför genrer och begränsningar på ett mödolöst sätt. Jag talar om det litterära minnet av den Tove Jansson som skydde skrankor och konventioner också i det verkliga livet. Via Jansson och hennes tidiga böcker vill jag leda in er på ännu ett tema, innan jag samlar ihop mina trådar och knyter samman mina tankegångar i nuet.

Låt mig ta er till det sena 1960- och tidiga 1970-talet, till ändlösa somrar vid en sjöstrand i norra Tavastland. Där plockade min mormor fram *Kometen kommer* och *Trollkarlens hatt* och andra Muminböcker i originalupplaga när jag behövde något att läsa

under mörka sensommarkvällar. Att läsa just de böckerna just där i Ruovesi, medan augustiskymningen föll och jag var omgiven av platser med namn som *Helvetinkolu*, *Ryövärinkuoppa*, *Jämingin vuolle* och *Torisevan rotkojärvet*, gav mig en nästan magisk ensamhetskänsla. Känslan var lockande och skrämmande på samma gång och jag förstod att den inte bara emanerade ur mig, utan också ur Tove Janssons böcker. Och i dag kan jag se att både Tove Janssons och min egen melankoli står nära den melankoli jag hittade i de gamla romaner och memoarer som jag research-läste för att kunna skriva mina böcker.

Frågan om finlandssvenskhetens förhållande till det finska, och finskhetens förhållande till det finlandssvenska, är komplex, laddad och omöjlig att undvika. Man kan vara finlandssvensk på så många olika sätt, det finns så många identiteter och strategier, och det vore förmätet av mig att utmåla någon av dem som bättre eller sämre än de andra. Men själv valde jag att gå mycket nära det finska. Jag valde tvåspråkighetens väg, men utan att ge avkall på att jag är finlandssvensk: jag skriver på finska i andra sammanhang, men mina romaner och noveller skriver jag på svenska.

Jag vet inte säkert varför jag valde tvåspråkigheten. Min barndom var mycket svensk, så orsaken finns knappast där. Kanske gjorde jag mitt val för att jag har ett passionerat och inkluderande förhållande till språk överlag: varför skulle jag då lägga distans mellan mig och det språk som är modersmål för nästan 90 procent av de människor som bor i samma land som jag?

Men tänk om det inte alls var ett val? Tänk om det helt enkelt var en kärlek som blossade upp i mig?

Kan man älska två? Eller till och med ännu flera? De frågorna ställs ibland av människor som gått och skaffat sig ett trassligt privatliv, och besvaras sedan efter vars och ens förutsättningar och moral. Men samma situation och samma fråga kan uppstå kring språk och kultur. Vad hindrar en människa från att älska inte bara sitt modersmål och sin egen kultur, utan två eller flera språk och kulturer?

I mitt fall handlar det om en uppsjö av intryck. Det handlar om finska tv-program jag råkade se som barn. Det handlar om

hur jag av misstag råkade se filmer som *Sininen viikko*, *Den blå veckan*, eller *Käpy selän alla*, *En kotte under ryggen*, när jag var tonåring. Det handlar om att läsa Pentti Haanpää, Väinö Linna, Pentti Saarikoski och Anja Kauranen, senare Snellman, i mycket unga år. Det handlar om musik och om sångtexter som går rakt in i ens hjärta. Och det handlar naturligtvis om privata band, om att få vänner och kära över språkgränsen.

Min kärleksaffär med det finska har aldrig varit okomplicerad. Det har varit många missförstånd, och jag har blivit både slagen och omkullsparkad på gatan för att jag talar svenska. Och jag förstod tidigt att många i språkmajoriteten tar för givet att jag står främmande inför det som är deras. Jag drar mig till minnes en scen som utspelades sommaren 1983, då jag var 21 år gammal. Scenen är banal men ändå belysande. Jag befann mig i Kotka tillsammans med min dåvarande flickvän, som var finskspråkig och från trakten. Vi var i hennes föräldrahem och där fanns ett piano. Jag spelar inte piano, men jag kan klinka en melodi och fylla ut med ackord, och den eftermiddagen spelade jag 50-talsschlagern "Hopeinen kuu", ett av sångarlegenden Olavi Virtas paradnummer. Min flickvän tittade förvånad på mig och frågade:

"Hur känner du till den där?"

"*Alla* känner ju till den", svarade jag.

"Såna som jag jo", svarade hon. "Men du är ju finlandssvensk."

Ni har redan förstått vart jag är på väg. Den finlandssvenska ensamhetskänslan som jag valde som grundackord för det här föredraget, har också att göra med det stundtals väldiga avståndet till det finska. Och det är inte ett avstånd som man kan beskylla bara den ena parten för. När saker är som sämst uppstår avståndet ur fördomar på bägge sidor, ur ömsesidig misstro. Också där har jag, i likhet med många andra, försökt överbrygga och skapa dialog när jag kunnat. Ibland har det gått bättre, ibland sämre. Jag fortsätter försöka, och till mina finska vänner brukar jag säga ungefär så här:

Förenkla oss inte. Fall inte för schablonerna, tro inte att alla finlandssvenskar är likadana. Och tänk inte på mig som en främling, för det

är jag inte. Jag är lika mycket finländare som ni, och jag älskar det här vrånga landet precis som ni.

Det finns ett annat sätt att säga ungefär samma sak, och det är att påminna om att konst och kreativitet uppstår ur fördomsfrihet och nyfikenhet. Ur inre och yttre resor, ur nya möten och nya intryck, ur att människor och språk och kulturer möts och bebländar sig med varandra. Så är det också med exemplen jag till synes lättsinnigt nämnde för en stund sedan. Den finska 50-talsfilmen *Sininen viikko* baserar sig på en novell av finlandssvensken Jarl Hemmer, och huvudrollerna spelas av en finlandssvensk skådespelerska och en finskspråkig skådespelare, Gunvor Sandkvist och Matti Oravisto. Den ikoniska finska schlageren ”Hopeinen kuu” har vad jag vet inget med finlandssvenskhet att göra, men den är egentligen italiensk och heter ”Guarda che luna”. Och nu tänker jag begå ett helgerån och just här, på den här festen, läsa fyra rader på finska, ur en av de finaste hyllningarna till livet som jag känner till:

*Olemisen riemu ei ravistele olkapäitä
Runoilijan kehto ei ole ruusuista tehty koskaan
Hiljaisuuden huntu ei milloinkaan petä kuulijaa
Mikä näitä yhdistää? Rakkaus suureen elämään*

De här raderna är ur ”Pieni ja hento ote”, en sång skriven av Ralf Henrik Lindholm, född 1952 och känd under artistnamn som Dave, Isokynä och Pen Lee. Vem vet, under andra betingelser hade Ralf Henrik Lindholm kanske valt att skriva sin sångpoesi på svenska?

Jag har letat mig fram och gjort nedslag i olika årtionden, i litteraturen men också i populärkulturen. Min avsikt har varit att landa i samtiden och visa en motbild till den ensamhetskänsla och den tunnhet som jag postulerade i början. Och nuet erbjuder mig den möjligheten. För vad ser jag när jag betraktar de senaste årtiondenas finlandssvenska litteratur och jämför med de äldre tider jag gjort nedslag i? Jag ser att mycket har hänt och att mycket av det som hänt varit gott och nyttigt. Mitt i ett väldigt komplicerat nu ser jag en rik finlandssvensk litteratur, rentav en myllrande mångfald.

Knappast någon förnekar längre att det till stor del är kvinnorna som bär upp litteraturen, inte bara som trogna bokläsare utan också som författare. Så är det i många länder och så är det också hos oss. Drar man sig till minnes vilka finlandssvenska författare som haft framgångar utomlands under de senaste fyra årtiondena, så är det knappast en slump att man hittar en båge från Märta Tikkanen via Monika Fagerholm till Maria Turtschaninoff. Och dessa tre och deras många kvinnliga kolleger går djärvt sina egna vägar, på ett sätt som skulle få Ina Lange och Gerda von Mickwitz att nicka förnöjt om de visste.

Ser jag på dagens mellangeneration, på de nutida författare som redan gett ut ett antal böcker men sannolikt har sina viktigaste verk framför sig, är det svårare än förr att kategorisera författarna enligt ursprung och klass. Det syns också i författarnas val av teman och topos. Berättelserna kan fortfarande, som det hette på 1970-talet, muta in en bit av den finlandssvenska verkligheten, men de kan lika väl utspela sig någon annanstans och handla om Coco Chanel eller om livsvillkoren i någon av världens krishärdar. När en Sabine Forsblom ger ut en berättelse i finlandssvensk arbetarmiljö, är det inte heller ett lika stort undantag som när Anders Cleve gav ut *Gatstenar* år 1959 eller när Tom Paxal gav ut *Rödbergen* år 1981. Och med reservation för att poesins synlighet lidit i ett litteraturklimat som överallt, inte bara hos oss, blivit mer kommersialiserat, så är också genrerna brett representerade.

Jag vill också – och här anspelar jag på en essäsamling av Johannes Salminen från 1960-talet – hävda att vår litteratur närs av en tradition som inte alls är död, utan högst levande.

Jag är själv ett exempel. Om jag inte hade hittat Runar Schildts Helsingforsnoveller när jag gick i gymnasiet, och tyckt att de över sextio år gamla berättelserna skildrade ett svenskspråkigt Helsingfors som liknade mitt, vet jag inte om jag någonsin fått idén att försöka bli författare. Under samma gymnasieår läste jag också Henrik Tikkanen, Christer Kihlman, Jörn Donner och Marianne Alopaeus: även där såddes frön. Några år senare bodde jag som underhysesgäst hos bröderna Groth på Apollogatan, plöjde igenom gamla nummer av tidskriften *Fågel Fenix* och formligen slukade alla diktsamlingar

jag hittade i Joakims och Marcus välfyllda bokhyllor. Resultatet syns i de diktsamlingar jag gav ut i slutet av 80-talet: influenserna från Claes Andersson, Tua Forsström och Martin Enckell är så tydliga att jag i dag rodnar.

I ett middagstal jag höll efter den här festen för exakt tre år sedan, berättade jag hur avgörande det var att romaner som *Leo* av Ulla-Lena Lundberg, *Colorado Avenue* av Lars Sund och *Underbara kvinnor vid vatten* av Monika Fagerholm utkom just under de år då jag genomgick en långsam och plågsam metamorfos från journalist till romanförfattare. Jag blev avundsjuk, visst, men samtidigt gav kollegernas böcker mig en tro på att inget var omöjligt eller förbjudet, på att nästan vad som helst gick att göra.

Och jag vet att vår litterära tradition, hur trång och irriterande den än stundom kan te sig, är ett rikt kärll att ösa ur också för många andra. I Peter Sandströms senaste roman *Laudatur* spelar Gösta Ågrens snart trettio år gamla diktsamling *Jär* en viktig roll. Och det går, för att nämna ett annat exempel, att se hur en Peter Mickwitz modiga författarskap inspirerats av det egensinne som fanns hos den unga poeten och filosofen Gunnar Björling. Exemplet är legio, men min tid börjar ta slut och jag får avbryta uppräknningen här.

En stor litterär rikedom har manifesterat sig under en period då det svenska i Finland i övrigt lidit domänförluster. Rikedomen fortsätter att manifesteras i en samtid där samhällsdiskussionen och det politiska klimatet, både här och annorstädes, så beklagligt ofta kännetecknas av fördomar och misstro, av grova generaliseringar, hatprat och populism. Och den litterära rikedom manifesterar sig också i en tid då den finlandssvenska tidningsvärlden krisar och förändras i grunden, då en för våra förhållanden stor och slitsam förlagsfusion ägt rum, och då nämnda fusion lett till en spricka så djup att ett nytt och ambitiöst bokförlag grundats som konkurrent till det gamla.

Det enda vi människor egentligen vet om framtiden är att den är oviss. Men jag vill ändå, mitt i denna tid som är så mörk och orolig och full av onda varsel, säga att jag tror på litteraturen. Jag tror på dess egensinne och på dess förmåga att tolka det som händer omkring

oss. Jag är stolt över den finskspråkiga litteraturen, men allra stoltast är jag över den finlandssvenska, som trots alla spådomar vägrar att tunnas ut och tyna bort, utan envist blommar vidare.

Och som privat slutkanet vill jag säga, att mina förfäder och anmödrar har tjänat det här landet genom att bruka jorden och fiska och genom att fungera som lärare och präster, allt uppe i Österbotten, och de har också tjänat landet genom att ge sina liv i krig. Själv lever jag mitt liv och tjänar landet här i Helsingfors, genom att skriva böcker om livet i den här staden. Det har varit och är ett privilegium som jag är tacksam för. Jag riktar tacksamheten till mitt hemland och min hemstad, men också till litteraturen och till musiken. Till konsten, som när allt kommer omkring är universell och inte nationell. Och jag vill, om ni tillåter mig, uttrycka min tacksamhet på två språk, genom att återvända till den sång som jag citerade redan tidigare:

Pidän sinusta, siinä kaikki. Jag tycker om dig, och därmed jämnt.